

KASTEEL AMERONGEN

BULLETIN

Voorjaar 2007

Uitgave

Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen

www.café-rest-buitenlust.nl

B U I T E N L U S T

◊ Een heerlijk diner
in ons restaurant

◊ Een kleine maaltijd
in het café

◊ Een vergadering in
onze "Rode kamer"

◊ Een kopje koffie
op het terras

◊ Wij zorgen ervoor,
dat U zich bij ons
altijd thuis voelt.

Café Restaurant Buitenlust
Burg, Jhr. H. v.d. Boschstraat 13 * 3958 CA Amerongen * Telefoon 0343-451692
www.café-rest-buitenlust.nl

INHOUD

De ontwikkeling van de tuin door de jaren heen: pagina 20

Storm raast over kasteeltuin: pagina 24

Kasteel Amerongen en haar bewoners rond het rampjaar: pagina 6

Werk aan 't Huys: bevat: pagina 16

Voorwoord	2
Het jaarverslag Hoogtepunten uit het jaarverslag 2006 van de SVKA	4
Reddeloos, Radcloos, Redcloos Kasteel Amerongen rond het rampjaar in 1672	6
't Huys De restauratie voortgang in de tweede fase	16
De tuin Vroege ontwikkelingen van de tuin	20
De storm Veertien bomen geveld in storm	24
De museumwinkel Nieuwe richting en producten	26
Agenda/colofon	27
Informatiepagina	28

*Kasteel Amerongen Bulletin.
Een Uitgave van Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen*

24ste jaargang nr 67 voorjaar 2007

MEDEDELING

Gratis nieuwsbrief via e-mail

Wilt u beter op de hoogte gehouden worden van actuele ontwikkelingen in de restauratie, evenementen, fondsenwerving en dergelijke? Dan kunt u zich opgeven voor de gratis nieuwsbrief die

per e-mail wordt uitgegeven. Wie daarvoor belangstelling heeft en over een e-mailadres beschikt, kan zich daarvoor aanmelden via het e-mailadres: svka-admin@planet.nl

VOORWOORD

Lente op Kasteel Amerongen

De lente is aangebroken en de tuin van Kasteel Amerongen is weer open. Het Kasteel lijkt uit een rustige winterslaap ontwaakt te zijn. Maar niets is minder waar: achter de kasteelschermen is veel gebeurd.

De redactie nam afgelopen maand een kijkje in 't Huys om het resultaat van de restauratie in de wintermaanden met eigen ogen te aanschouwen. Dat er daarbinnen hard gewerkt wordt is zeker. In dit Bulletin vertelt conservator

Nico van der Woude er meer over. Verder nemen we met tuinbaas Bert Sluijter en huisbewaarder Eddy Kragtwijk de schade op van de februari-storm begin dit jaar.

Ook krijgt u van ons een korte samenvatting van het jaarverslag van de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen.

En vertelt Ineke van Wijk over de opbouw van het assortiment en de herinrichting van de Winkel.

Last-but-not-least: het eerste deel van een driedelige artikelenreeks van historicus Luc Panhuysen. Hij geeft in zijn trilogie ons een voorproefje van zijn nog te verschijnen boek waarin hij gebruik maakt van de briefwisseling tussen de familie Godard Adriaan Van Reede in de woeligste jaren uit hun leven: 1671 t/m 1674. In het verlengde van zijn artikel een artikel uit het Bulletin-archief waarin u meer leest over de tuin van het kasteel rond de tijd van de briefwisseling. Veel leesplezier.

De redactie poseert tijdens een rondleiding. V.l.n.r. staand: Megteld Leenknecht en Rob de Nooy; zittend: Mireille van Ruiven, Bertje Rotgans en Els Vink. Op de foto ontbreekt Marian Schalk.

Mireille van Ruiven

Namens de redactie van het Bulletin

Een fraaie opname van het Kasteel begin 20 ste eeuw.

Hoogtepunten uit het jaarverslag

Het jaar 2006 was er een van veel veranderingen. Een nieuwe directeur voor het SKA-bestuur, afscheid van de winkelcommissie, verhuizing van 't Winkeltje en de VVV naar het Poortgebouw, een vernieuwd Bulletin, een ander onderkomen voor de tuinkabouters, nieuwe activiteiten in het gerestaureerde Poortgebouw en nog veel meer... Dit alles is natuurlijk te lezen in het jaarverslag 2006 van de SVKA. In dit Bulletin zetten wij daaruit de belangrijkste feiten voor u op een rij.

Dit zijn de hoogtepunten uit 2006:

- Twee koninklijke onderscheidingen in april, voor mevrouw Elsa Frijlink en mevrouw Wil van der Sleen.
- Buitenplaats Amerongen gaat van start in het Poortgebouw. De familie Swijnenburg gaan als gastheer en gastvrouw optreden tijdens activiteiten en evenementen van de SVKA, die gehouden worden in de locaties op het terrein van Kasteel Amerongen.
- De themamiddag Historische Moestuinen, een activiteit van de SVKA, op 21 mei trekt veel belangstelling.

- Het bestuur maakt kennis met de nieuwe directeur, mr. Jaap Hülsmann.
- Open Monumentendag 2006 wordt een groot succes, een 'bruisende' dag op en rondom 't Huys.
- Een afvaardiging van het bestuur is aanwezig bij de begrafenis van het zeer gewaardeerde oud-bestuurslid de heer Jan Borsboom, die ruim 13 jaar als penningmeester is geweest.
- Het bestuur neemt eveneens met leedwezen kennis van het overlijden van de markante personen, de heren Dolf van Dantzig en ir. Rob Apell.
- Het donateursaantal daalt helaas licht in 2006.
- Financieel zijn er wat tegenvallers, maar positieve geluiden hebben de overhand. De vriendenkring heeft opnieuw ruim € 4.000,- aan het SKA kunnen doneren om de begeleiding van de Engelen door de textielconseruator mevrouw Josine Verdegaal voort te zetten. En met extra financiële steun (€ 2.750,-) kan het werk van de Tuin- en Boskabouters veel gemakkelijker en efficiënter worden gemaakt.
- Half mei bezoekt een groot aantal kinderen uit het voortgezet onderwijs uit Maarsbergen het kasteel Amerongen. Dit gebeurt in het kader van een samenwerkingsproject met het Erfgoedhuis Utrecht.
- Veel rondleidingen in 't Huys, in het kader van 'wegens restauratie geopend'.

Foto rechts de Muziekcommissie v.l.n.v. zittende: Hanke Roosogaardo Bisschop, Eisebeth van Leeuwen en Rijkje Mabelis; staand: Jan Kalkhoven, Acéte Struyck en Martin van der Randen. Theo Witkamp ontbrekt op de foto.

✦ Dieptepunt in het jaar van de Tuinkabouteren is het afscheid van de Oranjerie en het vertrek daartuit.

✦ De Muziekcommissie kijkt met veel voldoening terug op het afgelopen concertjaar.

✦ Het vernieuwde Bulletin besteedt aandacht aan taalgebruik, leesbaarheid en de tekst en beeld verdeling.

✦ De conservering van de gordijnen van het hemelbed in de Koningskamer is in 2006 voltooid.

Wilt u meer weten en lezen?

Dan kunt u het jaarverslag opvragen bij het secretariaat SVKA, mevrouw Ciska de Ridder, telefoon: 0318-552354 of per e-mail: cis.ridder@planet.nl

AFDELING

Nieuwe penningmeester bij de SVKA

Met ingang van 1 maart 2007 is de heer Jacques van Oostrum de nieuwe penningmeester van het bestuur van de SVKA. Hij volgt hiermee de heer Floris Zuidema op. Het bestuur nam onlangs op een wandige wijze afscheid van de heer Floris Zuidema.

REDDELOOS, RADELOOS, REDELOOS

Kasteel Amerongen in bange dagen

Wat heeft het Rampjaar 1672 met de oude bewoners van Kasteel Amerongen te maken? In de komende drie Bulletin's leest u er alles over. Speciaal voor de lezers van het Bulletin schreef historicus Luc Panhuysen een driedelig verhaal over Amerongen in bange dagen: een voorproefje van zijn nieuwe boek.

Brief van Godard Adriaan waarin hij zijn huwelijk met Margaritha bekendgemaakt heeft.

Wie zich interesseert in het kasteel Amerongen en zijn bewoners, kent Margaretha Turnor (1613-1700), de kordate kasteelvrouw. De aanhef van haar vele brieven aan haar echtgenoot – ‘mijn lieft en liefste hartje’ – is door de oud-concervator Dave Pezaro gebruikt als titel voor zijn boekje over Margaretha en het leven op het kasteel.

Minder bekend is dat haar man, Godard Adriaan baron van Reede (1621-1691), ook brieven heeft nagelaten. Zijn ‘uitgaande missiven’ tellen maar liefst 61 dozen, met daarin a. snel honderd brieven per doos. Helaas ontbreken daarin de brieven die hij aan zijn vrouw schreef. Nog minder bekend is dat zijn enige kind, Godard heer van Ginkel (1644-1703), ook brieven schreef. Uit de correspondentie van vader, stouder en zoon komt een sterke lersverbondenheid naar voren. In het boek dat ik bezig ben te schrijven, put ik uitgebreid uit een prachtige briefwisseling. Het Bulletin heeft mij verzocht u hiervan alvast een voorproefje te geven. Het verhaal dat ik ga vertellen zal worden afgedrukt in drie afleveringen, en bestrijkt de woeligste jaren uit hun levens: 1671 tot en met 1674. De eerste aflevering gaat over Godard Adriaan, het gezinshoofd. Hij zal ons een eind op weg nemen. De volgende aflevering pakt de gebeurtenissen op

Boven:
Margaretha Turnor
(1613-1700). Portret
door J. Ovens (1661).

Links:
Godard Adriaan baron
Van Reede (1621-1691).
Portret door J. Ovens
(1661).

Collectie: Stichting
Kasteel Amerongen.

vanuit het perspectief van Margaretha. Het laatste deel beschrijft de wereld zoals die naar voren komt uit de brieven van Godard junior, hun zoon.

Godard Adriaan

Het verhaal begint in het najaar van 1671. Margaretha is dan zestig jaar oud, Godard Adriaan bijna 50 en hun zoon Godard jr. 28 jaar oud. Naar zeventiende-eeuwse maatstaven was Margaretha al bejaard, Godard Adriaan was dat bijna. Toen Godard Adriaan in 1672 zijn vijftigste verjaardag in het buitenland vierde, feliciteerde Margaretha hem met de ironische woorden: 'vanaf nu gaat het alleen nog maar bergafwaarts'. Zij was immers tien jaar ouder en kon het weten. Ze wilde bovendien dat hij naar huis kwam. Ze wilde samen met haar echtgenoot van een rustige levensherfst genieten. Maar het zat de echtelieden niet mee. Want het Rampjaar stond voor de deur.

Rampjaar 1672

Met het Rampjaar 1672 zijn de woorden 'redeloos, radeloos, reddeloos' verbonden. Van deze alliteratie is geen enkel woord overdreven. Wat was namelijk het geval? In juni van dat jaar kreeg de Nederlandse Republiek de zwaarste aanval te verduren sinds haar ontstaan, zo'n honderd jaar geleden. Die aanval werd uitgevoerd door een immens leger van 120.000 man, bestaande uit soldaten van de bisschoppen van Keulen en Munster, maar vooral van de koning van Frankrijk, Lodewijk XIV. Bovendien werd die aanval ook nog eens ondersteund door de Engelse koning, die zijn vloot op de Nederlandse afstuurde. In het Rampjaar werd de kleine Nederlandse republiek in een maand tijd onder de voet gelopen. Als de raadpensionaris van Holland, Johan de Witt, niet tijdig had besloten de dijken door te steken, was het geweest Holland ook veroverd. Nu echter lag de westelijke helft van de provincie Utrecht bedekt onder een laag water, de zogeheten 'waterlinie'. Holland was vrijwel het laatste weerbare stukje Nederland, een Asterix-dorpje dat heldhaftig tegenstand bood tegen een overmacht van vijanden.

Met het
Rampjaar 1672
zijn de woorden
'redeloos,
radeloos,
redeloos
verbonden.

De 'reis- schrijfkist'
van Godard Adriaan
van Reede en
Margaretha Turner
circa 1650.
Op al zijn reizen werd
dit draagbare bureau
meegetorst.

Reddingsplan

Voordat al dit onheil het kleine land zou overspoelen, was Godard Adriaan reeds afgereisd naar Berlijn. De wakkere ambassadeur had de ellende al van verre zien aankomen. In Berlijn hoopte hij bij de Keurvorst van Brandenburg steun te krijgen in de vorm van hulptroepen.

De reis naar het verre Berlijn had drie weken geduurd. Hij was begonnen met een karavaan van één koets, 13 paarden, en 12 man personeel. Maar de bevroren wegen waren zo slecht dat hij halverwege was overgestapt op een boerenkar. Het gros van zijn stout had hij moeten achterlaten. Hij had haast. Het land moest worden gered.

Vaderlandsliefde

Half januari 1672, vijf maanden voordat de invasie losbarstte, zat hij al in Berlijn. Theoretisch was hij op tijd om zijn vaderland te redden. Als alles en iedereen meewerkte, kon het reddingsplan slagen.

Godard Adriaan was de beste man op de beste plaats. Hij had een nitstekende politieke neus. Zijn inzet en vaderlandsliefde waren tomeloos. Wat hem bovendien zeer bruikbaar maakte in Duitsland was dat hij er enorm veel mensen kende. De wortels van de familie Van Reede lagen in het Westfaalse, hij kende vele van de belangrijkste

Niets was hem te gek om zijn vaderland bij de Keurvorst van Brandenburg geliefd te maken.

dynastieën en sprak de taal vloeiend. Niemand wist meer van de uiterst gecompliceerde wereld van het met vorstendommen bezaaide Duitse Rijk dan hij. Dankzij zijn lange ervaring en zijn relaties in Duitsland combineerde hij een groot netwerk met een uitgebreide dossierkennis.

Moordende concurrentie

Als ambassadeur aan het hof in Potsdam leefde Godard Adriaan het leven van een hoveling. Niets was hem te gek om zijn vaderland bij Frederik Willem, de Keurvorst van Brandenburg, geliefd te maken. Werd hij om drie uur 's nachts bij de vorst ontboden, even later zat hij in de koets naar Potsdam. Kwam er een klein kroonprinsje ter wereld, hij was er als de kippen bij om de regering in Den Haag te bewegen tot een opvallend en vooral tijdig kraamcadeau.

De concurrentie om de gunst van de machtige Keurvorst was moordend. Want ook de Franse ambassadeur bevond zich aan het hof. Dit deftige heerschap, een graaf, strooide met geld om Brandenburg aan Franse zijde te krijgen. Zorgwekkender was dat hij ook dreigde. Bleef de Keurvorst niet minimaal neutraal in het komende conflict, dan zou hij ervan lusten. Alle betrokkenen wisten dat de Franse Zonnekoning niet hield van loze dreigementen. Zijn leger stond al zo'n tien jaar lang bekend als het best getrainde en bewapende ter wereld.

Godard Adriaan en de Nederlandse Republiek hadden geluk: de Keurvorst van Brandenburg was de Nederlandse Republiek gunstig gestemd. De Keurvorst had met lede ogen de opbouw van de Franse legermacht aanschouwd en verafschuwde de autoritaire aanspraken van de Zonnekoning. Terwijl Godard Adriaan en de Franse ambassadeur aan het hof in Potsdam naar zijn gunsten dongen, kon de Nederlandse ambassadeur spoedig naar huis schrijven dat Brandenburg aan Nederlandse zijde stond. De kleine republiek had een vriend. Het enige dat de ambassadeur nog hoefde te doen was een verdrag te sluiten.

Buitenkans

Godard Adriaan en Frederik Willem konden het buitenge-

woon goed met elkaar vinden. Iedere dag nodigde de vorst hem uit in zijn privé-vertrekken, terwijl de Franse ambassadeur officieel audiëntie moest aanvragen. Zodra de Fransman zijn hielen had gelicht, werd Godard Adriaan bovendien ingelicht over de Franse plannen. Zo verklapte de Keurvorst dat de Franse ambassadeur hem een hele stapel gedetailleerde kaarten van Nederland had laten zien, compleet met alle forten en steden, kanalen, rivieren en doorwaadbare plaatsen. De aanval op de Nederlandse Republiek stond reeds op papier als een stuk muziek, klaar om in één keer te worden uitgevoerd.

Er was kortom geen seconde te verliezen. Godard Adriaan schreef ijverig brief na brief, waarin hij Den Haag wees op deze buitenkans. Als men nu voldoende geld bood, zou Brandenburg over enkele maanden met een hulpleger aan de Nederlandse grens kunnen staan! Maar Den Haag was reeds verlamd door schrik en paniek. De reddeloosheid, radeloosheid en redeloosheid hadden al toegeslagen voordat de Fransen goed en wel waren binnengevallen. Voor Godard Adriaan leken al zijn aansporingen te verdwijnen in een poel van onverschillige zwijgzzaamheid. De enige brieven die hij terugkreeg, waren van zijn vrouw, zijn zoon en een enkele Utrechtse vriend.

Grote zorgen

Twee weken na zijn aankomst was Godard Adriaan van een optimistisch mens veranderd in een zwartkijker. Zag hij eerst nog mogelijkheden om het land te redden, nu kon hij zich domweg niet meer voorstellen hoe het land zijn eigen ondergang zou ontlopen. 'Ik maak mij zorgen om mijn lieve vaderland', schreef hij wanhopig aan een vriend, 'maar vooral ben ik bekommerd om die arme vrouw van Amerongen', zijn echtgenote. Hij had haar bevolen zo snel mogelijk het kasteel Amerongen te verlaten om zich in veiligheid te brengen in Amsterdam. Maar om hem onverklaarbare redenen bleef ze dralen op het kasteel. Het liefst wilde hij terug naar de Republiek, om zijn gezin bij te staan. De plicht jegens het vaderland hield hem echter vast in Berlijn. 'Ik voel mij banneling in een ver land', schreef hij getergd.

"Ik voel mij
banneling in
een ver land,"
schreef hij
getergd.

Rouwbord voor
Godard Adriaan van
Reede. Onderaan het
wapenschild de
Deense Orde van de
witte Olifant
Het hangt in het koor
van de Andrieskerk in
Amerongen

Collectie: Kerkvoogdij
Andrieskerk,
Amerongen.
Foto Rijksdienst voor
de Monumentenzorg
±1993.

Hoop

Maar toen was er succes. Godard Adriaan slaagde er op 6 mei 1672 in om met de Keurvorst een verdrag te sluiten. Hierin beloofde Brandenburg naar de Republiek op te trekken met 24.000 man. De helft van het benodigde bedrag zou worden betaald door de Nederlandse Republiek. Dat was nog niet alles. Godard zou namelijk met de Keurvorst meegaan op veldtocht. Ineens was het afgelopen met het geweeeklaag van de ambassadeur. Ineens geloofde hij weer in het reddingsplan. Ineens had hij er weer vertrouwen in dat zowel het lieve vaderland als zijn lieve gezin voor de catastrofe van de oorlog kon worden behoed.

Dat was begin mei. Een maand eerder, op 6 april, had

Frankrijk de oorlog verklaard aan de Nederlandse Republiek, een dag later gevolgd door Engeland. Het stond voor iedereen vast: de republiek bevond zich aan de vooravond van de zwaarste beproeving uit haar geschiedenis. Het land had alle vrienden nodig die het kon krijgen. En de schaarse vrienden die het had, moest het zien te behouden. Wat Godard Adriaan betreft betekende dat dat Den Haag zich hield aan de afspraken: geld sturen naar Berlijn, zodat men daar soldaten kon werven en wapens kon kopen. De verwarring in Den Haag was echter alleen maar groter geworden. Soms stuurde Godard Adriaan wel vijftien brieven op een dag. Alleen zijn vrouw gaf antwoord. Weer zakte hij weg in een put van zwartgalligheid.

Een profetische blik?

Ondertussen hoorde hij van iedereen aan het hof in Potsdam hoe slecht het verre vaderland ervoor stond. Hoofdschuddend had men gewezen op het belachelijk late besluit om soldaten te gaan werven. De prins van Oranje was onlangs tot opperbevelhebber van het leger benoemd, maar wat had dat allemaal lang geduurd. Ondertussen hadden de Fransen steeds meer troepen aan de grenzen samengetrokken. De Franse ambassadeur had triomfantelijk uitgeroepen dat de Fransen in een maand tijds zouden klaarspelen wat de Spanjaarden in tachtig jaar niet was gelukt, hiermee verwijzend naar de Tachtigjarige Oorlog. Als men Godard Adriaan vroeg naar nieuws over zijn vaderland, dan gaf hij 'met het schaamrood op de kaken' een leugen ten beste. Dan verklaarde hij dat Den Haag alles onder controle had. Dat de Republiek op alles was voorbereid.

Maar begin juni, zo'n drie weken voordat de stad Utrecht in Franse handen zou vallen, schreef hij voor de zekerheid aan zijn zoon dat die zijn moeder moest aansporen nu toch echt het kasteel te verlaten, 'zoals ik haar nu al diverse malen heb aangeraden'. Hij wist wel dat hij een eigenwijze echtgenote had, maar nu moest hij toch echt gehoorzaamd worden. 'Ik voorzie', schreef hij met bijna profetische blik, 'dat onze goederen dit jaar vernietigd zullen worden'.

Over de auteur:

In 2006 verzorgde Luc Panhuysen voor de donateurs van Kasteel Amerongen een lezing over de woelige jaren van de Van Reede's rond het Rampjaar. Het thema voor zijn nog te verschijnen boek. Eerder verschenen van de hand van Luc Panhuysen: 'Jantje van Leiden' (uitgeverij Verloren, 2003), en 'De Ware Vrijheid'. De levens van Johan en Cornelis de Witt' (uitgeverij Atlas, 2005).

Van dit laatste boek, 'De Ware Vrijheid', zijn nog via de SVKA vier exemplaren te koop bij mevr. Wil van der Sleen, (tel.: 0343 - 452406). Prijs: € 37,50.

Goert van Reede 1516-1588 Geertruid van Nyenrode 1525-1605
(koopt in 1557 Amerongen van Gijsbert van Hemer Erfdochter van Zuylestein.

Adriaan van Reede <i>Heer van Saesveld. Takken van Hernen en van Printhaghen. (Uitgestorven)</i>	Frederik van Reede 1550-1611 uit 1)	X 1)1591 Cornelia v. Oostrum †1600 X 2)1610 Catharina v. Merveldt †1620	Gerard van Reede <i>Heer van Nederborst. Takken van Nederborst, Oudsboorn, Rens- woude, Drakestein. (Uitgestorven)</i>	Aleyd van Reede <i>Vrouwe van Zuylestein.</i>	Lucia van Reede X 1) Adolf van Rechteren 2) Floris Harland v. Boetselaer.
---	--	--	---	--	--

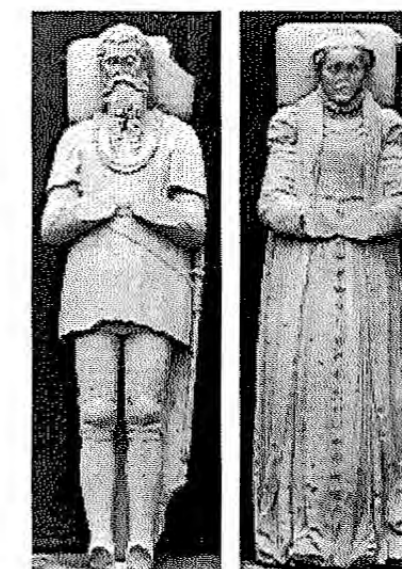
Godard van Reede 1593-1641	X 1612 Anna van den Boetselaer 1584-1650	Ernst van Reede <i>Takken van de Parkeler van Nyveld en ter Aa. (Uitgestorven)</i>
--------------------------------------	---	---

Frederik Adolf 1614-1638	Catharina 1617-1651	Anna Walburg 1618-1662	Godard Adriaan X 1640 1621-1691 <i>Baron van Reede, Vrijheer van Amerongen.</i>	Margaretha Turnor 1613-1700	Cornelia Elisabeth † 1666
-----------------------------	------------------------	---------------------------	--	--------------------------------	------------------------------

Plafondschildering in de Hal, 1685 Door Willem van Nijmegen. Het alliantiewapen van Godard Adriaan van Reede (links) en Margaretha Turnor (rechts).

Godard 1644-1703 <i>Baron van Reede, Vrijheer van Amerongen, Heer van Ginckel, Lievendaal en Elst, 1ste Graaf van Athlone, Baron van Agh...</i>	X 1660 Ursula Philipotta van Raesfeld 1643-1721 <i>Erfdochter van Middachten en Herreveld.</i>
--	--

Stenen grafbeelden in de Andrieskerk in voor de graven van Goert van Reede en zijn vrouw Geertruid van Nyenrode.

Margaretha 1667-1726 X 1694	Frederik Christiaan 1668-1719 2de Graaf van Athlone X 1715 Henriette van Nassau Zuylestein 1688-1757.	Anna Ursula 1669-1749 X 1699	Reynira 1672-1747	Salomé Jacoba 1673-1706 X 1699	Godard Adriaan 1674-1741 X 1717	Agnes 1676-1743 X 1722	Reinhard 1678-1747 <i>Heer van Middachten</i>	Jacob 1681-1724 <i>Heer van Elst.</i>	Willem 1682-1706	Dorothea 1685-1743	Hester 1687-1747 X 1725
Jan Hendrik v. Isendoorn à Blois. <i>Heer van Cannenburg</i> 1666-1703.		Dirk Wouter van Lynden van Hemmen 1659-1712.		Johannes Petrus Ignatius Theodorus van Corswarena, <i>Graaf van Niel</i> † 1707.	Maria Nassau Zuyles 1686-1755	Johan Philipp Christoffel <i>Heer van Keppel</i> † 1741.	<i>Heer van Ginckel.</i>				Herman Otto van Asbeck

Eind december en begin januari was het doodstil

in het Huys. Geen geboor, geen gehak, en geen arbeidsvitaminen. Na vier maanden van drukte was tijdelijk de rust wedergekeerd in het huis. Het huis was twee weken in winterslaap.

Maar in de tweede week van januari was al weer een voorzichtig geklop en geboor te horen. Kortom het herstel is weer begonnen.

't Huys ontwaakt uit een korte winterslaap

Verroeste beitel gevonden onder de stenen plavuizen in het souterrain.

In het Huys wordt momenteel volop gewerkt aan het bouwkundig noodherstel van het casco en wordt gelijktijdig de technische installaties gerenoveerd.

Tijdens deze eerste bouwfase worden in de middelste verticale zone van het huis de meest dringende en ingrijpendste werkzaamheden gepleegd, zoals herstel van scheuren in muren en gewelven. In samenhang hiermee worden onder de natuurstenen vloeren in het souterrain en de bel-etage een verwarmingssysteem aangelegd dat de kern van het gebouw in de winter licht verwarmd. De vloerverwarming heeft als doel een zo gunstig mogelijke binnenklimaat te creëren voor het huis en zijn collectie. De plavuizen in de gangen op beide verdiepingen zijn opgelicht om het netwerk van leidingen en kabels te plaatsen. Behalve voor de verwarming bestaat dat uit een vernieuwde infrastructuur van elektra en sanitaire voorzieningen. In de hal op de bel-etage is de plavuizen vloer inmiddels teruggelegd en zijn de scheuren in de wanden dichtgezet en bijgewerkt met een bepleistering met dezelfde samenstelling als het overige 17de eeuwse pleisterwerk.

Presisiewerk

De houten vloerdelen in de Grote Zaal zijn weer teruggelegd op dezelfde historische wijze met eiken wiggen en taaie nagels. Voordat deze prachtige kierloze dansvloer kon worden gemonteerd zijn de aangetaste balkkoppen met nieuw gelijkwaardig West-Europees grenenhout aange-

Reuk. Ook zijn ter vervanging van aangestikt hout aan de oostzijde van de vloerdelen nieuwe stukken ingezet. Alles bij elkaar een precisiewerk van grote ambachtelijke klasse dat door SKA op DVD en door de Monumentenzorg uitgehard is vastgelegd.

Lichte hal opent zich van de glazenuren in de lange gang.

Detail tussen zuidelijke deel van de lange gang. Boven: lange gang vanuit het noordelijke gedeelte.

Figuur van aardewerk.

Tijdelijke depotopstelling in de Grote Zaal.

Handvegertje van takken.

Net als in de hal zijn ook hier onder de vloer in de gewelven en muren trekankers met enorme spleën aangetroffen die door corrosie grote scheuren in het metselwerk hebben veroorzaakt. Pas na behandeling van deze schade kon de vloer worden dicht gelegd. Met het afwerken van de wanden moet worden gewacht omdat de collectie uit de gangen en de hal tijdelijk in de Grote Zaal moesten worden opgeslagen. De depotopstelling in de Grote Zaal ziet er nu prachtig uit. Zwijgsume hertenkoppen en een vossenkopje uit de lange gang kijken de bezoekers nu aan.

Bakstenen wand

Het plafondsduk en de beide kristallen kroonluchters in de Grote Zaal zijn van het plafond genomen en in stellingen veiliggesteld om het werk in de bovengeslagen Lodewijkkamer en Bentinckkamer te kunnen uitvoeren. De bakstenen wand tussen beide kamers moet namelijk worden verwijderd en vervangen worden door een houten wand. Deze stenen wand dateert uit de tijd van de graaf en brongt schade toe aan het 17de eeuwse rijk geornamenteerde stuc-

plafond van de Grote Zaal. Het gevolg hiervan is echter wel dat het historische behang aan beide kanten van de tussenwand gedemonteerd moeten worden. Dit is een ingewikkelde operatie aangezien de behangsels weer zo exact mogelijk teruggebracht moeten worden zoals dat voordien bevestigd was.

Collectieherstel

Wekelijks verandert de situatie in huis waardoor er veel te zien is van de bouw, het werk achter de schermen en van oude bouwconstructies. Vanwege de bouwwerkzaamheden is er in de eerste fase geen mogelijkheid in Huys aan de collectie te werken. Bij het begin van bouwfase twee per 1 april aanstaande, zal echter ook in situ met collectieherstel worden begonnen. Er worden regelmatig rondleidingen gegeven, door de bekendheid die in toenemende mate in de media wordt gegeven aan het programma 'Wegens restauratie geopend' krijgen we steeds meer bezoekers over de vloer.

Tekst: Nico van der Woude

Gehool boven: bekisting voor de kroonluchters uit de Grote Zaal.
Boven: folder van het motormerk Harley Davidson (1931).

Onder: botjes en halve schedel van een beer.

De Tuin van de familie Van Reede door de jaren heen

Hoe was de tuin in de tijd van de familie Godard Adriaan Van Reede ingedeeld ten opzichte van het kasteel? En hoe ontwikkelde de tuin zich door de jaren heen? In ¹de verhogde van het artikel van auteur Luc Parhuysen, leest u hoe de kasteeltuin er destijds uitzag en hoe het terrein in de jaren erna tot 1767 een aantal veranderingen onderging.

En detail van een kaart uit 1597 geeft ons een indruk van dorp en kasteel Akerongen (afb.1). Opvallend is dat de toegang tot het oude kasteel anders lag dan nu het geval is; namelijk in het verlengde van de hoofdingang van het kasteel, over de buitenste slotgracht (richting Elst en Rhemen; *reductie*). Er is echter niet te zien hoe de tuinen rond het kasteel eruit zagen; bomen geven aan, dat het geheel wel beschermt lag.

De Ridderhoofstad
Akerongen, Gravure
Hendrik Spilman naar
Jan de Beijer, 1746.

Nieuwe ideeën na een nieuw begin

Na de verwoesting van het oude kasteel in februari 1673 werd het nieuwe huis op dezelfde plaats gebouwd, er werd een nieuwe buitengracht gegraven zodat het terrein rond het huis groter werd.

Twee bijna identieke landmeterskaarten, getekend door Bernard de Roij in april 1683 geven een beeld van de situatie vlak na de voltooiing van het nieuwe huis. De toegangsweg werd negenlig graden gedraaid en er kwam een bastion (verdedigingsland) bij (afb. 2). Een dergelijke opzet is middeleeuws: de aanvallende partij nadert het kasteel zo met zijn kwetsbare zijde er naartoe gekeerd; de linkzijde was immers beschermd door het schild.

Maar in de middeleeuwen heeft het oude kasteel Amerongen nooit een dergelijk bastion gekend, zoals de kaart uit 1597 laat zien. De waterloop die De Roij op zijn kaarten uit 1683 aangeeft, is anders dan wij die nu kennen. Er is een doodlopende gracht direct ten zuiden van het kasteel en in de noordoostelijke hoek van het terrein. Het kanaal tussen binnen- en buitengracht bestaat nog van de oude aanleg en is nog niet verlegd naar het zuiden.

Historische elementen

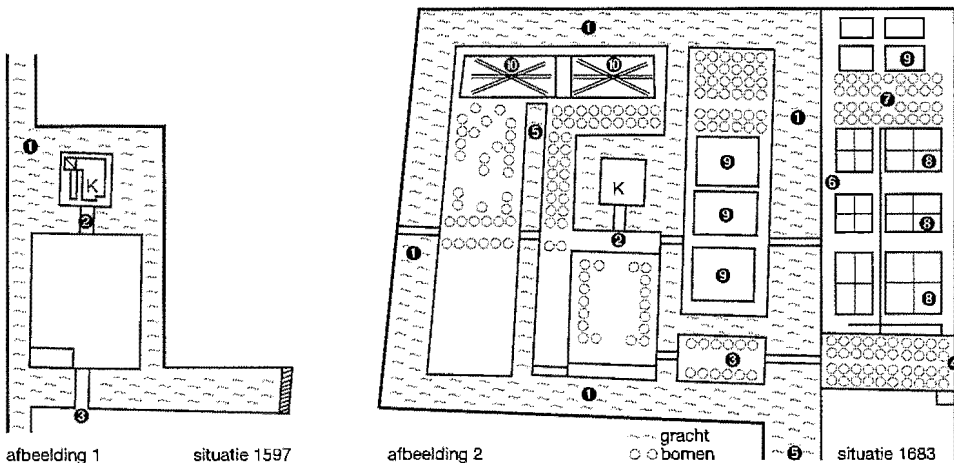
Hier is echter de vraag, in hoeverre de situatie die De Roij tekende in 1683 overeenkwam met de werkelijkheid. Toch zijn er elementen in aan te wijzen die nu nog bestaan: het bastion, de terrassenaanleg in het noordelijk deel met drie trapjes en de plaats waar zich de berceau (loofgang) bevindt. Helaas ontbreekt de legenda bij deze kaarten; we weten dus niet hoe de verschillende vakken in de tuin ingevuld waren. Waarschijnlijk werd het noordelijke gedeelte van de tuin gebruikt als moestuin; de vakken direct ten noorden van het huis waren vermoedelijk parterres: vakken versierd met buxushaagjes in geometrische patronen waarbinnen bloemen stonden.

Tuindelen met eigen functies

De tuinaanleg heeft in 1683 nog de renaissancevorm: elk deel van de tuin heeft een eigen functie, staat op zichzelf,

Huis Amerongen in 1628. Gravure van C. Speck.

Afbeelding 1 Å 1597
 1 Buitenste slotgracht
 2 Hoofdingang kasteel
 3 Toegangsweg tot kasteelterrein
 K Kasteel

Afbeelding 2 Å 1683
 1 Nieuwe buitengracht
 2 Hoofdingang kasteel
 3 Bastion
 4 Toegangsweg tot kasteelterrein
 5 Doodlopende gracht
 6 Terrassen
 7 Berceau
 8 Moestuin
 9 Parterres/buxus-haagjes
 10 Sterrenbos
 K Kasteel

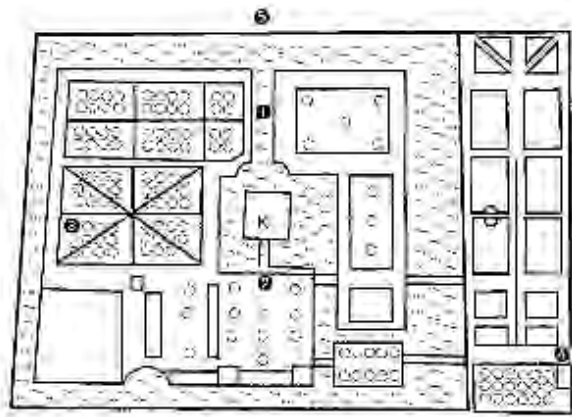
De tuin heeft nog niet zo'n relatie met het huis dat er vanuit het huis vergezichten mogelijk zijn. De lanen in de sterrenbossen (ten zuidwesten van het kasteel) en het kanaal dat binnen- en buitengracht verbindt, hebben nog geen functie als zichtas.

De 'Caerte van de Landerijen tot Amerongen binnen de Kaa gelegen Anno 1696' laat zien dat de doodlopende gracht (zoals die voorkomt op de tekening van De Roi) gedempt is, evenals de grachtenarm in de noordoostelijke hoek van het terrein.

De zichtas komt in beeld

In hetzelfde jaar is er precies zo'n 'Caerte' gemaakt, maar nu staat de verbindingsgracht direct ten westen van het kasteel er ook op aangegeven [richting Wijk bij Duurstede]. Nu kon men dus vanuit het huis, via de nieuw gegraven verbindingsgracht, een blik werpen op de daarachter gelegen uiterwaarden.

Er is een groot aantal ontwerpen voor de tuin in het huisarchief van kasteel Amerongen bewaard gebleven, die rond 1700 gemaakt zijn en waaruit een voorkeur voor het toepassen van dergelijke barokke kenmerken blijkt. Het grote voorbeeld voor een barokke aanleg was de tuin in Versailles; in Nederland werden dergelijke tuinen na 1680 aangelegd op

afbeelding 3

— gracht
- - - barrièren

Situatie 1767

Het Luo, Het Slot te Zeist en 'Heemstede' bij Houten. Doel was de beslotenheid van de tuin te doorbreken door middel van toepassing van perspectief: vergezichten via lanen die geflankeerd werden door geschoren heggen of geknippte bomen spelen een belangrijke rol. De vakken die ontstaan tussen de lanen of zichtassen werden symmetrisch aangelegd. Door een goed samenspel van dergelijke elementen, moest er een perspectief ontstaan dat de tuin groter deed lijken.

Kenmerkend in dit verhand is ook dat Godard van Meede, 1ste Graaf van Athlone, in die tijd het nabij gelegen huis Lievendaal helemaal liet slopen, om zo vanuit het huis de Ammerongse berg goed te kunnen zien.

Versmolten elementen

Later is er een sterrebos ten zuiden van het huis aangelegd, waarbij de hoofdas dienst deed als zichtas vanuit het huis. Ten noorden van het huis was er een zicht via een beeld naar de moestuin mogelijk. De tuin is dus in 1767 aangepast aan het huis; het vormt samen één geheel (afb. 3).

Dit artikel is eerder geplaatst in een van de eerste Bulletins (toen nog 'Circulaire'), nr. 3, 1985, en is geschreven door de toenmalige conservator drs. Bonica Zijlstra.

Bewerking: Bulletin-redactie

Afbeelding 3 Å 1767

- 1 Het kanaal (zicht-as naar uiterwaarden)
- 2 Hoofdingang kasteel
- 3 Sterrebos op een nieuwe plek (zicht-as vanuit 1 Huis)
- 4 Toegangsweg
- 5 De uiterwaarden
- K Kasteel

Foto: vogelvlucht uit 2000 van het terrein van oost naar west.

Bronnen:
Huisarchief
Kasteel Ammerongen
H. M. J. Tromp,
Kasteel Ammerongen,
Deel XXXV uit de serie
'Nederlandse
Kastelen', 1978
Heleen Huelstra en
Hanni Mik.
De tuin van Kasteel
Ammerongen
in het verleden, het
heden en de toe-
komst, Doct. verslag
1979, Utrecht.

Februari-storm gaat niet ongemerkt voorbij aan Kasteel Amerongen

Tuinbaas Bert Sluijter en huisbewaarder Eddy Kragtwijk houden hun hart vast, als de februari-storm over ons land raast. Zij weten dat er 'zwakke broeders' onder het bomenbestand aanwezig zijn, waaraan sinds de jaren 60 nauwelijks onderhoud is gepleegd.

Links onder: PHB-hovenier Piet Smit (en collega's) staat al klaar met de motorzaag.

Orzaak van het relatief snelle verouderingsproces van de bosdelen heeft, volgens Bert naast achterstallig onderhoud, te maken met een combinatie van ongunstige standplaatsfactoren. Dit zijn de relatief snelwisselende grondwaterstanden en de overstromingssituaties van voor de dijkverhoging (1988).

Betreurenswaardig is, dat bij de storm het merendeel van de oudere, monumentale beuken in het zuidwestelijke parkbos verloren is gegaan. In hun val hebben ze ook nog eens ernstige schade toegebracht aan bomen (voornamelijk eiken) in hun directe omgeving. Veertien bomen in totaal. Een heuk, langs het talud van de noordelijke buitengracht is in zijn geheel in de gracht terecht gekomen. Voor zover het zich nu laat aanzien, zal deze met behulp van een mobiele kraan uit het water getakeld moeten worden. Kort na de storm heeft Bert, in overleg met de Stichting tot Behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen (PHB) en de firma Flier Boom-verzorging de schade geïnventariseerd. Het resultaat hiervan is in de vorm van een notitie en een offerte voor overleg aan de directeur aangeboden.

Tekst: Els Vink

Naamsverwarring

Wat er in het zomerbulletin '06 over de zeldzame magnolia heeft gestaan, heeft bij verscheidene tuinkeubouwers de vraag opgeroepen of de benaming wel correct is. Bert zelf twijfelde er ook aan en heeft om een second opinion gevraagd aan een dendroloog. Pas als de magnolia in bloei staat, kan dit door de dendroloog worden vastgesteld. Tuinliefhebbers zullen in het zomerbulletin '07 meer duidelijkheid krijgen.

Op zoek naar een aandenken of een presentje van Kasteel Amerongen? Het Winkeltje van het kasteel biedt daarin een ruime kous.

Museumwinkel nieuwe stijl

In het prachtige Poortgebouw vinden we de 'Museumwinkel'. De winkelcommissie, die op dit moment bestaat uit Ineke van Wijk en Lenie Veldhuizen, is de afgelopen periode druk geweest met de inkoop van allerlei producten. Het meubilair van de Museumwinkel is gemaakt door Diederik Vink (Antiek & Restauratie) in overleg met de winkelcommissie en Jan Roest van Van Hoogevest architecten. Dat betekent dus een winkelrichting in stijl! "Het is eigenlijk een winkel in opbouw," vertelt Ineke van Wijk, "en dat betekent dat het assortiment in de loop van de tijd steeds verder wordt uitgebouwd. We starten met basisartikelen zoals boeken over het kasteel, vingerhoedjes, prenten, lepeltjes, servetten, klein glas- en zilverwerk etc, allemaal

artikelen die een goede herinnering zijn aan een bezoek aan Kasteel Amerongen. Daarnaast blijven we bezig met de aanvulling van het assortiment, waardoor de winkel nog aantrekkelijker wordt." Evenals in het verleden rinnen SVKA-vrijwilligers de winkel. Geopend vanaf 1 april op zaterdag en zondag van 13.00 - 16.30 uur en vanaf 1 mei (onder voorbehoud) woensdag t/m zondag van 12.00 - 16.30 uur. De winkel is zeker een bezoek waard!
Tekst: Marsart Schalk-Meijering

MIRANDA TRIO

zondag 20 mei 2007

aanvang: 14.30 uur

Het MirAnDa trio brengt een programma van o.a. Nederlandse, Russische en Franse makelij, besprenkeld met een Oosters parfum. Het trio is gevormd door de harpiste Mirjam Rietberg, de sopraan Anna Azernikova en de fluitiste Dasha Belinkova.

Toegangsprijzen:

Volwassenen € 12,50 / jongeren € 6,00

Reserveringen via mevrouw Adèle

Struyck, telefoon 0343-48 17 02,

e-mail: a.struyck-ismay@hccnet.nl

*Kaarten eveneens verkrijgbaar
aan het Poortgebouw.*

Kasteel Amerongen,
Drostesbrar 20, 3958 BK Amerongen
tel.: 0343-45 42 12

Informatie en artistieke ontwikkelingen:

www.kasteelamerongen.nl

Kasteeltuin is gesloten van 1 november tot 1 april

Redactie Bulletin Kasteel Amerongen:

Megfeld Leekneegt

Rob de Nooy

Bertje Rotgans-van Blerkom

Mireille van Ruiven

Morinus Schalk-Meijering

Els Vink-Wragdenhil

Toos van Eck-van de Klift *(hoofdredacteur)*

Secretariaat Stichting Vriendenkring Kasteel
Amerongen:

Ciska A. de Ridder-Hendriks,

Dijkstraat west 168,

3946 WR Veerendaal,

telefoon: 0318-55 23 54,

e-mail: cis.ridder@planet.nl

SVKA Donateurs/vrijwilligers administratie:

Ad en Mieke Alders

*(zie laatste pagina van het Bulletin voor
telefoon, adres, of e-mail.)*

RONDLEIDINGEN DOOR HET KASTEEL

Vindt plaats in groepsverband, onder leiding van een gids en uitsluitend op afspraak. In verband met de restauratie is het kasteel beperkt toegankelijk. Volwassenen kunnen kiezen voor een rondleiding door het Huis in het kader van 'Wegens restauratie geopend'. Afspreken graag minimaal twee weken van te voren maken via e-mail: info@kasteelamerongen.nl of www.kasteelamerongen.nl of telefoon: 0343 - 45 42 12.

© Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudig, opgedrukt in een gesloten of anderszins anderszins, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen.

ISBN: 1382 - 8915

Druk: Print'81, Doorn.

De Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen (SVKA)

is opgericht in 1983 en heeft als doel de Stichting Kasteel Amerongen (SKA) behulpzaam te zijn door een bijdrage te leveren aan de instandhouding van Kasteel Amerongen en bijgebouwen, met daarin de aanwezige collecties, de tuinen en het park.

Aan de dringend noodzakelijke restauratie wordt nu op volle kracht gewerkt. Vast staat dat alleen gerestaureerd wordt wat echt nodig is.

Kasteel Amerongen verdient uw aandacht!

Voor een rondgang door het kasteel onder leiding van een gids, opent dit monument in nood in beperkte mate zijn deuren voor volwassenen.

Reserveren: info@kasteel-amerongen.nl

of telefoon: 0343-45 42 12

Wilt u Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen (SVKA) ook steunen?

€ 17,50 als minimum jaardonatie;

€ 25,- als minimum jaardonatie voor 2 personen uit één gezin;

€ 30,- als minimum jaardonatie voor 3 en meer personen uit één gezin;

€ 175,- als minimum donatie voor het leven.

Opgeven bij: SVKA Administratie, A. M. Alders,
Boslaan 30, 3958 GZ Amerongen,

telefoon: 0343-45 67 55 of

e-mail: svka-admin@planet.nl

Donateurs ontvangen 3x per jaar het Kasteelbulletin; zij genieten op *vertoon* van hun geldige donateurskaart vrij toegang tot tuin en park, gedurende de *openingsuren*.

Secretaris SVKA: mevr. C. de Ridder; telefoon: 0318-55 23 54.

E-mail: cis.ridder@planet.nl

Gironummer Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen: 151838

Huisconcerten

De Muziekcommissie van Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen organiseert regelmatig Huisconcerten.

Toegangskaarten bij: mevr. A. Struyk; telefoon: 0343-48 17 02.

E-mail: a.struyk-ismay@hccnet.nl

Kaarten eveneens verkrijgbaar aan de zaal.

VVV Amerongen

De openingstijden van VVV Amerongen:

april, september, oktober:

dinsdag t/m vrijdag 11.00 uur - 16.30 uur

zaterdag & zondag 13.00 uur - 16.30 uur

mei t/m augustus:

dinsdag t/m vrijdag 10.30 uur - 16.30 uur

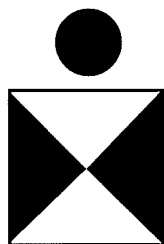
zaterdag & zondag 12.00 uur - 16.30 uur

De VVV is ook geopend op:

31 maart, tweede Paasdag, tweede Pinksterdag en Koninginnedag
van 13.00 uur - 16.30 uur

ISSN: 1382-8916

INSTALLATIEBEDRIJF

MEIJER B.V. AMERONGEN

KOUDIJS

LEERSUM

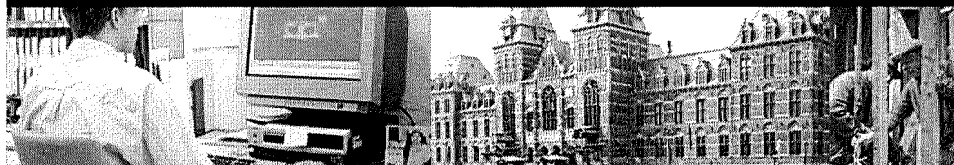
AMERONGEN

☎ 0343 - 45 12 33 fax 0343 - 45 68 88

- Sanitair
- Lood- Zink- en Dakwerk
- Centrale Verwarming
- Gas- en Waterfitter
- Elektrotechnische Installaties
- Ventilatie

van hoogest architecten

Bureau voor Architectuur en Restauratie
Bureau voor Bouwtechnisch Advies
Bureau voor Architectuurhistorie Kariatiden

Van Hoogest Architecten begeleidt het bouw- en restauratieproces van begin tot eind: van onderzoek en schets tot realisatie.

Van Hoogest Architecten BV
Westsingel 9 / 3811 BA Amersfoort
T 033 - 463 17 05 / F 033 - 461 08 54
bureau@vanhoogest.nl / www.vanhoogest.nl

Ginkel Groep

Veelkleurige kwaliteit in omgevingszorg

- Aanleg, onderhoud en renovatie van tuinen en terreinen
- Interieurbepanning
- Boomverzorging
- Daktuinen
- Zwemvijvers
- Natuurontwikkeling

Van Ginkel Veenendaal b.v.
Postbus 11
3900 AA Veenendaal

T: 0318 - 51 90 39
F: 0318 - 54 03 40
E: veenendaal@ginkelgroep.nl

Ginkel

www.ginkelgroep.nl

M.B. HOENCAMP

Restauratie van:

- * uurwerken
- * *fijnmechanische instrumenten*
- * *barometers & automata*

Molenstraat 22

4031 JS Ingen

Tel. 0344 - 60 31 91

E-mail: m.hoencamp@hetnet.nl

